

УДК: 930(73)(092):323«1933/1952»

DOI: 10.26661/swfh-2019-52-063

Американська історіографія соціальної політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена (1933–1952 рр.)

М. В. Кравченко*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
mariaklyukalo@gmail.com*

Ключові слова: США, американська історіографія, соціальна політика, Ф. Д. Рузвельт, Г. Трумен, американістика.

В статті представлений історіографічний аналіз проблеми соціальної політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена (1933 – 1952 рр.). Підкреслено актуальність дослідження даної теми, охарактеризовано основні праці, в яких частково вже розглядалась окреслена проблематика. На основі проблемно-хронологічного методу в роботі з'ясовуються основні періоди накопичення знань про соціальну політику адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена в американському науковому просторі. В процесі дослідження були виділені основні історіографічні школи, головні праці, їхні особливості та тенденції у висвітленні соціальної політики США у 1933-1952 рр. Представлений аналіз виявив, що досі навіть американські історики не визначали роки адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена цілісним фундаментальним етапом становлення в розвитку американської моделі соціальної політики, що зумовлює необхідність та важливість подальшого дослідження соціальної політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена (1933 – 1952 рр.).

American Historiography of the Social Policy of F. D. Roosevelt and H. Truman Administrations (1933 – 1952)

M. V. Kravchenko*Taras Shevchenko National University of Kyiv*

Key words: USA, American Historiography, Social Policy, F. D. Roosevelt, H. Truman, American Studies.

The article deals with the historiographical analysis of the problem of the social policy of F. D. Roosevelt and H. Truman Administrations (1933 – 1952). The relevance of the research topic is emphasized, the main partly related to the problem works are characterized. The present paper concentrates on analyzing of the crucial periods of knowledge accumulation in the study of the social policy of F. D. Roosevelt and H. Truman Administrations in the American research area on the basis of the problem-chronological method. The key schools of American historiography, the main scientific works, its peculiarities and trends in the study of US social policy during 1933 – 1952 have been revealed and described in the research process. The present analysis demonstrated that even American historians have not yet identified FDR's and Harry Truman's years of presidency as an integral fundamental stage of the American social policy development, thus underlining the necessity and importance of the further study of the social policy of F. D. Roosevelt and H. Truman Administrations (1933 – 1952).

На сьогодні державна соціальна політика вважається ключовою ознакою розвитку будь-якого сучасного суспільства. У свою чергу, у Сполучених Штатах Америки функціонує достатньо ефективна система соціального регулювання для забезпечення гідного рівня життя американського населення. Разом з тим, фундамент державної соціальної політики в США було закладено саме в 30-х рр. XX ст. за часів адміністрації Ф. Д. Рузвельта, а у другій половині 40-х – на початку 50-х рр. в період пре-

зидентства Г. Трумена було підтверджено право держави на втручання у соціальну галузь шляхом розширення вже існуючих соціальних реформ та пропонування нових напрямів соціальних перетворень. Зрештою, у 1933 – 1952 рр. в Америці було затверджено традицію президентів-демократів впроваджувати, розширювати та удосконалювати найважливіші елементи соціальної політики.

При цьому слід враховувати, що здійснені або запропоновані в 30-х рр. – на початку 50-х рр. XX

ст. соціальні нововведення в США надзвичайно вплинули на формування сучасної моделі американської соціальної політики, що дає підстави стверджувати про її суспільну цінність не тільки для минулого, але й для теперішнього покоління американців.

Цілком природно, що саме американськими істориками та політологами проводились і проводяться глибокі та ґрунтовні наукові розробки стосовно соціальних реформ в США 30-х – початку 50-х рр. XX ст. Тому необхідною умовою проведення якісного дослідження соціальної політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена (1933 – 1952 рр.) є аналіз американської історіографії зазначеної теми.

Серед попередніх історіографічних розробок даного напрямку в США наявними є праці, присвячені історії вивчення проблем внутрішньої політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена в цілому. Відома стаття професора Колумбійського університету А. Брінклі «Новий курс: В чому думки істориків розходяться?» містить глибокий аналіз різних наукових шкіл XX ст. щодо оцінки рузвельтівської внутрішньої політики 30-х рр. У свою чергу, С. Кох зосередилась на аналізі більш сучасних тенденцій у розвитку американського рузвельтознавства [1; 2]. Історіографія внутрішньої політики адміністрацій Г. Трумена міститься у наукових працях Р. Гріффіта. В одній зі своїх статей, він наголосив, що особливими нападами на ініціативи Трумена, у тому числі і соціальні, відрізнялись історики-ревізіоністи та «нові ліві» [3]. У свою чергу, більш сучасний дослідник С. Савадж розглянув в цілому тенденції та зміни в сприйнятті істориками постаті Г. Трумена та ролі його президентства для американської історії [4].

Професор, соціолог Е. Аментя виявив основні концепції досліджень американської соціальної політики протягом всього її існування. Відповідні праці він поділив на «історичні» та «компаративні». З огляду на принципове значення для історії соціальної політики адміністрації Рузвельта, дослідник відмітив, що цей період в її розвитку і досі викликає затяті дискусії серед американських істориків [5].

В колишній радянській історіографії можна виділити американістів І. Дементьєва та М. Болховітінова, які досліджували науковий доробок американських істориків. Так, в праці «Історіографія історії нового та новітнього часу країн Європи та Америки», яку з суттєвими доповненнями було перевидано вже в пострадянські часи, є розділи, в яких розкриваються особливості формування та розвитку основних наукових історичних шкіл в США [6]. З появою праці «Міфи і реальності амери-

канської історії» ще за часів існування СРСР окреслився історіографічний напрям американознавчих досліджень В. Согрейна [7, с. 182-233]. За наявності ідеологічного тиску радянські дослідники американської історіографії за основну ідею мали брати «теоретико-методологічну кризу буржуазної історіографії», що позначилось на надмірній критиці та односторонніх оцінках у вищезгаданих працях.

У сучасному українському науковому просторі американістика розвивається достатньо інтенсивно. Це простежується, у тому числі, і на прикладі праць історіографічного змісту, що стосуються проблем соціальної політики, в першу чергу адміністрації Ф. Д. Рузвельта. Так, дослідниця І. Боровська у оглядовій статті вже зробила спробу історіографічного аналізу праць американських, радянських та російських істориків щодо внутрішньої політики Ф. Д. Рузвельта [8]. Інша дослідниця Л. Шинкаренко виявила ліберальний, консервативний та радикальний напрями американської історіографії соціальної складової «Нового курсу» [9].

Більшість сучасних російських історіографів-американістів є продовжувачами радянської школи. Найвідомішим залишається В. Согрейн, в працях якого менше простежується колишній і теперішній ідеологічний вплив [10]. Серед нового покоління російських дослідників варто відмітити І. Цветкова. В його праці «Американські історики» досліджуються методологічні засади основних історіографічних течій, а також біографічно світоглядні характеристики провідних американських істориків, зокрема і тих, що займалися питаннями періоду президентств Рузвельта та Трумена [11].

Отже, американська історіографія соціальної політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена досі не висвітлена в окремому спеціальному дослідженні. Тому метою даної статті є комплексний аналіз наявних праць американських авторів, присвячених соціальній політиці США у 1933-1952 рр.

Перед розглядом американської історіографії представленої проблеми потрібно відзначити, що протягом основного періоду проведення досліджень, які стосувались основних аспектів історії президентства Рузвельта-Трумена, включаючи історію соціальної політики США 1933 – 1952 рр., простежувався умовний поділ праць на історіографічні школи. Їх розділяють за так званим «ідеологічним» критерієм, під яким мається на увазі виявлення в історичних працях впливу інтелектуального розвитку країни, насамперед політичної ідеології [11, с. 8]. При цьому соціальні реформи адміністрації Ф. Д. Рузвельта ще за часів їхнього проведення стали об'єктом публічних дискусій, а протягом наступних років завжди вважались і продовжують вважатись критично важливим етапом становлення

соціальної політики в США. Саме тому майже кожна американська історіографічна наукова школа мала свою позицію щодо рузвельтівських соціальних заходів, чого не можна стверджувати щодо проблем соціальної політики Г. Трумена, внесок адміністрації якого у внутрішньополітичний розвиток США був довгий час нівельований.

Так, історикам ліберальної школи, яка набула широкої популярності у 40-х – на початку 60-х рр., належить створення концепції, яка і сьогодні впливає на сприйняття американської соціальної політики в суспільстві. Вони, зокрема, стверджували, що адміністрація Ф. Д. Рузвельта провела такі соціальні реформи, завдяки яким вдалося вберегти американську політичну та економічну системи від істотних потрясінь.

А. Шлезінгер-молодший у тритомнику «Епоха Рузвельта» (видавалась в 1957-1960 рр.) виокремив низку загальноновизнаних на сьогодні аспектів соціальної політики адміністрації Ф. Д. Рузвельта: перші роки «Нового курсу» врятували існуючий державний лад Америки [12, р. 466], дали роботу та вселили надію нації [13, р. 263-319]; так званий «другий Новий курс» – переробив систему, зробив її більш соціально справедливою [14, р. 385]. Через певну політичну кон'юнктуру (Шлезінгер-молодший завжди був наближений до ліберальної політичної еліти, а пізніше навіть став ідеологом перетворень вже за президентства Д. Ф. Кеннеді), він свідомо прагнув показати ліберальні здобутки Ф. Д. Рузвельта, наслідувати яким намагались демократи, у найвигіднішому світлі. Родоначальником політичних біографій Ф. Д. Рузвельта став також історик ліберального напрямку Дж. Бернс. У центрі уваги його праці «Рузвельт: лев та лис» є постать президента та його лідерські якості. Саме політична воля президента, за Дж. Бернсом, й була визначальним фактором для прийняття одних і відхилення інших проектів соціальних реформ у США [15, р. 326-329]

Паралельно з ліберальною школою, починаючи з другої половини 30-х рр. ХХ ст., набрав оберти і консервативний напрям оцінки соціальної політики адміністрації Ф. Д. Рузвельта. Дослідники-консерватори стверджували, що не можна було порушувати американську традицію невтручання держави на федеральному рівні у соціальну сферу, бо це породжує лінощі та руйнує «американський дух» підприємництва та конкуренції. Саме тому Е. Робінсон, Дж. Флінн та Д. Лоуренс розглядали соціальну політику Рузвельта, перш за все, як порушення американської Конституції [1]. Так, у праці «Міф про Рузвельта» Дж. Флінна ставляться під сумнів будь-які здобутки адміністрації Ф. Д. Рузвельта, а найголовніше проводиться дум-

ка про те, що рузвельтівські соціальні програми аж ніяк не сприяли подоланню «Великої депресії» в США [16, р. 413-420].

У свою чергу, соціальну політику адміністрації Г. Трумена ані ліберальна, ані консервативна школи особливо не брали до уваги у своїх дослідженнях. Щоправда, саме ліберали на чолі зі Шлезінгером-молодшим провели серед істориків опитування, в результаті якого Г. Трумена було визначено як «майже великого» президента, що надовго закріпилось у публічному сприйнятті його постаті [4, р. 11].

Протягом 50-х – на початку 60-х рр. ХХ ст. в американській історіографії домінувала так звана «школа консенсусу», або «школа узгоджених інтересів». Вона проголошувала, що між американським лібералізмом та консерватизмом немає принципової різниці, бо з фундаментальних питань політичного та суспільного ладу конфліктів між ними ніколи не простежувалось. Серед історіографів відсутня єдина точка зору щодо належності консенсусної школи: одні оцінюють її як новий етап розвитку консервативної течії [2], інші – як окремих змішаний ліберально-консервативний напрям історіографії [4, р. 9-14].

На прикладі праці Л. Харца «Ліберальна традиція в Америці» можна простежити, що в консенсусній історіографії спростовувалась як думка лібералів про те, що «Новий курс» з його соціальними реформами був початком нового, більш справедливого розвитку США, так і думка консерваторів про руйнацію американських традицій втручанням держави у соціальну галузь [17, с. 325]. У праці одного з засновників консенсусної школи Р. Хофстадтера «Ера реформ» основною заслугою «Нового курсу» визнано здатність до практичних відповідей на соціально-економічні виклики, а не конструювання уявної ліберальної філософії [18, р. 323].

Консенсусні історики у своїх дослідженнях періоду адміністрації Г. Трумена заклали тенденцію приділяти увагу в основному зовнішній політиці. При цьому труменівська соціальна політика побіжно оцінювалась тільки як наступний, не дуже вдалий, етап розвитку створеної Рузвельтом моделі. Невдачі в соціальних та інших реформах адміністрації Г. Трумена, на думку консенсусної школи, сталися через більшу важливість зовнішньополітичних рішень уряду, яким і була приділена основна увага президента [3, р. 20-22].

У 60-х рр. ХХ ст. в США відбулось істотне посилення різноманітних соціальних рухів: за громадянські права, молодіжного, антивоєнного, феміністичного тощо. Так зване «полівіння» суспільства позначилось на появі праць, в яких до-

водилась неповнота та недостатність наявних в США соціальних програм. Так сформувались школи «ревізійоністів» та «нових лівих».

В рамках цієї школи був написаний, на наш погляд, порівняно один з найкращих односторонніх про президентство Ф. Д. Рузвельта – «Франклін Д. Рузвельт і Новий курс. 1933-1940» У. Лехтенберга. Цінність цієї праці полягала в тому, що вона була першим, дійсно популярним, дослідженням, в якому постать Ф. Д. Рузвельта та його «Новий курс» у плані вирішення соціальних проблем 1930-х рр. автор намагався подавати без захоплення і явно не ідеалізував її на кожній сторінці [19, р. 231-274]. Проте, слід враховувати, що в основі всіх критичних зауважень Лехтенберга були його певною мірою лівіші від центру переконання – він вважав, що треба було більше витратити на соціальну політику, більше регулювати бізнес та посилювати федеральну владу.

Крім того, Лехтенберг продовжив і закладену раніше тенденцію применшувати роль Г. Трумена як політичного лідера, у тому числі і неспроможного до ефективного лобювання в Конгресі нових соціальних законів [20, р. 40]. У своїй праці він визначив Г. Трумена найпершим та найхарактернішим з усіх президентів США, що лишились в тіні Ф. Д. Рузвельта.

Натомість у межах школи «нових лівих», яких деякі історіографи прирівнюють до ревізійоністів, критика соціальної політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена з лівих позицій набула більш радикального характеру [3, р. 21-30]. Так, Б. Бернштейн наголошував, що занадто часто Ф. Д. Рузвельт, не переходив від позитивної риторики до ефективної конкретики у плані покращення рівня життя усіх верств населення, а вся політика, у тому числі і соціальна, Г. Трумена була настільки розкоординованою та слабкою, що справедливо популярним став перекопаний вислів Аристотеля: «Трумену властиво помилятися» [21, р. 52-55]. Разом з тим, «нові ліві» були першою історіографічною школою, що виділили дослідження соціальних перетворень адміністрації Г. Трумена у повноцінний напрям, який, щоправда, всі урядові пропозиції та заходи в соціальній сфері оцінював як приречені на провал.

У 1970-х рр. як відповідь на поширення лівих ідей в американській історіографії набули популярності праці так званого «лібертаристського» напрямку. На прикладі праць Ф. Хайєка можна простежити, що в його межах пропонувалось повернутись до негативного оцінювання результатів соціальних заходів адміністрації Ф. Д. Рузвельта, спираючись на відповідні погляди істориків-консерваторів 30-х – початку 50-х рр. ХХ ст. [22, с.

184]. У свою чергу, неоконсерватизм в 1970-х рр. зародився також у відповідь на ліві тенденції 60-х рр., а вже у 80-х – на початку 90-х рр. набув популярності насамперед в політичній думці країни. Дана ідеологічна течія була спробою примирення різних напрямів консерватизму попередніх років (умовно кажучи, класичного та консенсусного). Так, один з дослідників-неоконсерваторів І. Крістолл в своїх працях відстоював одночасно і непохитність базових рузвельтівських соціальних законів, як це раніше робили консенсусні історики, і першість ринкової економіки, а не уряду, у вирішенні соціальних проблем в США, на чому до цього наполягали класичні консерватори [1].

У свою чергу, 1970-ті рр. стали поворотними для історіографії дослідження періоду президентства Г. Трумена, зокрема його внутрішньої політики. Історіографи пов'язують істотне поживлення дослідження даного питання у зв'язку зі смертю 33-го президента США у 1972 р., а також незадоволенням американцями тодішньою політичною елітою, у порівнянні з якою Г. Трумен мав вигідні позиції [4, р. 9-11]. На цій хвилі у 70-х – 80-х рр. з'явились і праці, де більш детально розглядалась соціальна політика 1945 – 1952 рр. вже без нашарування лівих поглядів. До таких, зокрема, відносяться роботи журналіста Р. Донована «Конфлікт та криза: Президентство Гаррі Трумена, 1945-1948» та «Бурхливі роки: Президентство Гаррі Трумена, 1949-1953», збірка наукових праць за редакцією історика А. Хембі «Гаррі Трумен та Справедливий курс» [23]. Р. Донован окреслив основні соціальні аспекти політики післявоєнного уряду в умовах реконверсії та посилення опозиції, однак приділив лише побіжну увагу соціальним програмам другої адміністрації Г. Трумена [24, р. 101-127; 25, р. 22-34].

Більше уваги соціальній складовій політики Г. Трумена приділив професор Д. Маккой у праці «Президентство Гаррі Трумена». Автор, на відміну від попередньо згаданих Р. Донована та А. Хембі, вже повністю позбавився від традиції постійно наголошувати, що президент не до кінця зумів реалізувати задумане через певні зовнішньополітичні причини, і зосередився на аналізі його політики, підкресливши заможність та високий рівень життя американців другої половини 40-х рр. ХХ ст. [26, р. 306-315]. Автори колективної праці за редакцією М. Лейсі «Президентство Трумена» в кінці 80-х рр. продовжили цю тему, наголосивши, що в Америці зазначеного періоду відбулись безпрецедентні соціальні зміни, які так чи інакше були пов'язані з президентською політикою [27, р. 156-173].

Починаючи з 90-х рр. в американській історіографії простежувалось прагнення здійснити

переоцінку «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельта, у тому числі і його соціальної складової. Так, поряд з класичним для американців оцінками, які, наприклад, містяться у праці Д. Кеннеді «Свобода від страху: американський народ в роки депресії та війни», де Ф. Д. Рузвельт визнається національним лідером та рятувником від соціальних негараздів [28], на початку ХХІ ст. побачили світ і гіперкритичні за змістом праці Д. Пауелла. У статті і книзі з красномовною назвою «Як політика Рузвельта продовжила «Велику депресію»» він намагався довести, що «Новий курс» зовсім не врятував американську економіку, а привів її до більш глибокої затяжної кризи [29, р. 14-17]. Критичною за змістом є і праця історика-економіста Б. Фолсома «Новий курс чи нечесна угода?». У ній розвінчується так званий «міф» про надзвичайну корисність та ефективність реформаторства Рузвельта, створений, на думку автора, А. Шлезінгером-молодшим та У. Лехтенбергом [30, р. 20-35].

Найостанніші праці, присвячені президентству Ф. Д. Рузвельта, проаналізовані у статті Дж. С. Сміта «Розуміння Нового курсу в добу Трампа та Брексіту». На її основі можна стверджувати, що дискусія про ефективність та доцільність методів, використаних Ф. Д. Рузвельтом для виходу країни з «Великої депресії» в американській історіографії продовжується, зокрема у працях Дж. Кові та Е. Раучвея [31, р. 121-127].

У свою чергу, в 90-х рр. відбувся справжній вибух досліджень, присвячених Г. Трумену та його політиці. Зокрема, біографічна праця Д. Маккеллоу «Трумен» остаточно пододала закладені у 50-х – 60-х рр. стереотипи про слабкість та недалекоглядність президента у проведенні внутрішньої політики. Проте, порівняно з попередніми дослідженнями вже згаданих Р. Донована та Дж. Маккоя, вона містила досить обмежену інформацію щодо труменівських соціальних перетворень [32, р. 469-482]. Р. Феррел у цей же період також підсумував роки досліджень у політичній біографії «Г. Трумен: життя». Соціальну політику труменівської адміністрації автор охарактеризував не тільки як продовження реформ рузвельтівської доби, але й водночас як їхнє істотне удосконалення [33, р. 218-288]. Третьою визначною монографією 90-х рр. з тематики досліджуваної теми є «Людина з народу: життя Гаррі С. Трумена» – ще одна відома політична біографія 33-го президента США авторства А. Хембі [34]. У ХХІ ст. позитивне ставлення до труменівської політики зберігається, при чому в коротких оглядових працях М. Бірнса «Роки Трумена: 1945-1953 рр.» та Р. Даллека «Гаррі С. Трумен» вже простежується, на наш погляд, навіть певне перебільшення здобут-

ків адміністрації Г. Трумена, зокрема і в соціальній сфері [35; 36].

Разом з таким великим розмаїттям праць, які в різні роки американські історики присвячували політиці президентів Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена, привертає увагу той факт, що на сьогодні практично лише тільки в двох працях робиться спроба об'єднати дослідження періоду 1933-1952-х рр. Зокрема, Р. Андерхілл у роботі «ФДР та Гаррі» на основі компаративного аналізу біографій президентів за параметрами опису їхнього життя до президентства, економічних та політичних ініціатив на посадах президентів, напрямів зовнішньої політики підкреслив контрастні відмінності між ними [37, р. 167-185]. Більш сучасна праця І. Кацнельсона «Страх яким він є» містить спробу розширити рамки рузвельтівського «Нового курсу» і на роки президентства Г. Трумена, але в її основі лежить не запропонована авторкою даного дослідження ідея органічної цілісності періоду розвитку соціальної політики в США в 1933-1952 рр., а так звана ідея «страху». І. Кацнельсон стверджує, що через те, що американці на чолі з політиками так боялися депресії та війни у зазначений період, не було досягнуто, суттєвого покращення життя афроамериканців, інтереси яких були знівельовані заради «вищих цілей» – наприклад, щоб південні демократи підтримували зовнішню політику президентів, що, на наш погляд, є зонайменше контроверсійно [38, р. 12-43].

Окрім розглянутих праць традиційного історичного викладу, необхідно звернути увагу і на дослідження дотичні проблемам соціальної політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена в межах історіографії «нової соціальної історії». Так, М. Гулден, визнавши період президентства Трумена «найкращими роками» для американського суспільства за рівнем життя, особливо не враховував впливу тодішнього керівництва на вказане процвітання, згадуючи постать самого 33-го президента хіба що при розповіді про Закон «Тафта-Хартлі» [39, р. 397-412]. П. Джоффри, розказуючи про те, як жили американці в часи ІІ світової війни, істотно доповнює звичайні дослідження аналогічного періоду ілюстративними розповідями з повсякденного життя [40, р. 330-336]. У праці репортера У. Манчестера ця тенденція простежується ще яскравіше – саме завдяки експресивності розповіді створюється можливість «пожити життям» американців, наприклад, перезимувати в автівці в холодному штаті всій сім'єю з малою дитиною [41, р. 430].

З кінця 80-х – на початку 90-х рр. «нові соціальні історики», а саме соціологи та дослідники інших галузей, почали проводити міждисциплі-

нарні дослідження феномену американської соціальної політики в контексті історичного розвитку її існування або порівнюючи її з моделями соціальної політики інших держав. Так, у працях М. Вейр, Т. Скокпол та Е. Аменти підкреслюється, що «Новий курс» Ф. Д. Рузвельта становить базу соціальної політики в США, яка, однак, не зазнала суттєвого розвитку протягом наступних історичних періодів, у томі числі і за президентства Г. Трумена [42, р. 294-315; 43, р. 136-139; 44, р. 17-22]. У 2000-х рр. такі дослідники, як Д. Гекер та К. Говард взагалі запропонували не розглядати американську соціальну політику як недостатньо розвинуту. Д. Гекер у своїй праці звернувся до аналізу поєднання державних і приватних інституцій надання соціальних благ населенню, а К. Говард підкреслив, що американська «державна добробуту» насправді охоплює набагато більше соціальних напрямів, ніж прийнято вважати, і розвивалась навіть за республіканських адміністрацій при владі [45, р. 45; 46, р. 55-60].

Отже, є всі підстави стверджувати, що американська історична та інші соціальні науки (зокрема, соціологія, економіка) накопичили достатній масив праць, які містять широке коло інформації про соціальну політику адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена. Це пояснюється постійним суспільним та політичним інтересом американських інтелектуалів до згаданої проблеми. В цілому ж основні праці американських авторів, які торкаються досліджуваної теми, присвячені або політичним біографіям Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена, або періодам їхнього президентства загалом, або історії американської соціальної політики в цілому, або розвитку окремих її складових. Проте, аналіз за хронологічно-проблемним прин-

ципом підтвердив відсутність праці, що була б присвячена безпосередньо проблемі дослідження цілісного оформлення американської соціальної політики саме в 1933 – 1952 рр.

У фокусі американських дослідників завжди була і є соціальна складова «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельта, при чому до початку II світової війни. Це пов'язано з тим, що вже понад 70 років у різних формах та з різною інтенсивністю тривають історіографічні, політичні та суспільні дискусії щодо результатів запропонованої адміністрацією Ф. Д. Рузвельта політики та її реального внеску у подолання «Великої депресії» в країні.

Соціальна політика адміністрацій Г. Трумена довгий час взагалі була недооцінена в американській історіографії, а в період домінування праць істориків-ревізіоністів 60-х рр. ХХ ст. – ще й визнана деструктивною. На сьогодні праці, що стосуються соціальних перетворень адміністрацій Г. Трумена, продовжують складати невеликий пласт знань, порівняно із рузвельтівським періодом.

Зважаючи на вищезазначене, цілком перспективним є проведення дослідження, яке доведе, що саме у 1933 – 1952 рр. сформувалась особлива американська модель соціальної політики. При цьому, період президентства Г. Трумена був, якщо не більш, то точно так само важливий для її оформлення, як і період президентства Ф. Д. Рузвельта. За умов відсутності навіть у американській історіографії окремої синтетичної праці, присвяченої безпосередньо процесу соціального реформування в США у конкретний заданий період – 1933-1952 рр., якісне дослідження соціальної політики адміністрацій Ф. Д. Рузвельта та Г. Трумена може стати реальним заповненням даної історіографічної прогалини.

Джерела та література

1. Brinkley A. The New Deal: Where Historians Disagree [Електронний ресурс] / Alan Brinkley // The Unfinished Nation: Brief, Interactive Version. – Режим доступу: http://highered.mcgrawhill.com/sites/0072879130/student_view0/chapter26/where_historians_disagree.html.
2. Koch C. M. A «New» FDR Emerges: Historians, Teachers, Authors Take a Fresh, Sometimes Critical, Look at Roosevelt [Електронний ресурс] / Cynthia M. Koch // Prologue Magazine (U.S. National Archives). – 2006. – Vol. 38. – Режим доступу: <http://www.archives.gov/publications/prologue/2006/winter/fdr-emerges.html>.
3. Griffith R. Truman and the historians: the reconstruction of postwar American history / Robert Griffith // Wisconsin magazine of history. – 1975. – Vol. 59. – P. 20-47.
4. Savage S. J. Truman in Historical, Popular, and Political Memory / Sean J. Savage // A Companion to Harry S. Truman [ed. by Margolies D. S.]. – Hoboken, New Jersey: Blackwell Publishing, 2012. – 632 p. – P. 9-25.
5. Amenta E. US Social Policy in Comparative and Historical Perspective: Concepts, Images, Arguments, and Research Strategies / Edwin Amenta, Chris Bonastia, Neal Caren // Annual Reviews. Sociology. – 2001. – Vol. 27. – P. 213-234.
6. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки / [под. ред. И. П. Дементьева, А. И. Патрушева]. – М.: Простор, 2000. – 432 с.
7. Согрин В. В. Мифы и реальности американской истории / В. В. Согрин. – М.: Мысль, 1986. – 256 с.
8. Боровська І. Новий курс Ф. Рузвельта: історіографічні погляди та інтерпретації / Інна Боровська // Україна - Європа - Світ: міжнародний збірник наукових праць. Історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку. – 2010. – Вип. 5. – С. 297-302.
9. Шинкаренко Л. Американська історіографія соціальних проблем Нового курсу Ф. Д. Рузвельта / Л. Шинкаренко // Наукові записки КДПУ. Серія: Історичні науки. – 2012. – Вип. 15. – С. 174-181.

10. Согрин В. В. Три ключевые проблемы в исследовании нового курса Ф. Д. Рузвельта / В. В. Согрин // Новая и новейшая история. – 2007. – № 5. – С. 3-24.
11. Цветков И. А. Американские историки / И. А. Цветков. – СПб: Изд-во СПбГУ, 2008. – 192 с.
12. Shlesinger, A. M. Jr. The Age of Roosevelt. The Crisis of the Old Order. 1919-1933 / Arthur M. Schlesinger. – Boston: Houghton Mifflin, 1957. – 557 p.
13. Shlesinger, A. M. Jr. The Age of Roosevelt. The Coming of the New Deal / Arthur M. Schlesinger, Jr. – Boston: Houghton Mifflin, 1988. – 669 p.
14. Shlesinger, A. M. Jr. The Age of Roosevelt. The Politics of Upheaval: 1935-1936 / Arthur M. Schlesinger, Jr. – Boston: Houghton Mifflin, 1960. – 714 p.
15. Burns J. M. Roosevelt: The Lion and the Fox / James MacGregor Burns. – New York: Harcourt Brace, 1956. – 553 p.
16. Flynn J. T. The Roosevelt Myth / John Thomas Flynn. – New York: Devin-Adair Company, 1953. – 438 p.
17. Харц Л. Либеральная традиция в Америке / Луис Харц; [пер. с англ. В. Согрина]. – М.: Издат. Группа «Прогресс», «Прогресс-Академия», 1993. – 400 с.
18. Hofstadter R. The Age of Reform. From Bryan to F.D.R. / Richard Hofstadter. – New-York: Vintage Books, 1960. – 352 p.
19. Leuchtenburg W. E. Franklin Roosevelt and the New Deal / William E. Leuchtenburg. – New York: Harper Perennial, 1963. – 393 p.
20. Leuchtenburg W. E. In the Shadow of FDR: From Harry Truman to Ronald Reagan / William E. Leuchtenburg. – Ithaca, New York: Cornell University Press, 1983. – 346 p.
21. Bernstein B. J. America in War and Peace: The Best of Liberalism / Barton J. Bernstein // Harry S Truman and the Fair Deal [Ed. by Hamby A. L.]. – Lexington, Massachusetts, Toronto: D. C. Heath and Company, 1974. – 223 p. – P. 52-71.
22. Согрин В. В. Идеология в американской истории: от отцов-основателей до конца XX века / В. В. Согрин. – М.: Наука, 1995. – 238 с.
23. Harry S. Truman and the Fair Deal / [Ed. by Hamby A. L.]. – Lexington, Massachusetts, Toronto: D. C. Heath and Company, 1974. – 223 p.
24. Donovan R. J. Conflict and Crisis: The Presidency of Harry S. Truman, 1945-1948 / Robert J. Donovan. – 2nd ed. – Missouri: University of Missouri Press, 1996 – 473 p.
25. Donovan R. J. Tumultuous Years: The Presidency of Harry S. Truman, 1949-1953 / Robert J. Donovan. – 2nd ed. – Missouri – Missouri: University of Missouri Press, 1996. – 444 p.
26. McCoy D. R. The Presidency of Harry S. Truman / Donald R. McCoy. – Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 1984 – 351 p.
27. The Truman Presidency / [Ed. by Lacey M. J.]. – New York, 1991. – 458 p.
28. Kennedy D. M. Freedom from Fear: The American People in Depression and War, 1929-1945 [Электронный ресурс] / David M. Kennedy // Google Books. – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?id=fehZMhL5T_EC&printsec.
29. Powell J. How FDR Prolonged the Great Depression / Jim Powell // Cato Policy Report. – 2003. – Vol. XXV. – P. 14-17.
30. Folsom B. W. Jr. New Deal or Raw Deal: How FDR's Economic Legacy Has Damaged America / Burton W. Jr. Folsom. – New York: Simon and Schuster, 2009. – 318 p.
31. Smith J. S. Understanding the New Deal in Age of Trump and Brexit / Jason S. Smith // Reviews in American History. – 2018. – Vol.46. - № 1. – P. 121-127.
32. McCullough D. Truman/ David McCullough. – New York: Simon & Schuster, 1992 – 1117 p.
33. Ferrell R. H. Harry S. Truman: A Life / Robert H. Ferrell. – Missouri: Univ. of Missouri Press, 1994. – 512 p.
34. Hamby A. L. Man of the People: A Life of Harry S. Truman / Alonzo L. Hamby. – Oxford: Oxford University Press, 1995 – 760 p.
35. Byrnes M. S. The Truman Years, 1945-1953 / Mark S. Byrnes. – 2nd ed. – London: Routledge, 2014. – 188 p.
36. Dallek R. Harry S. Truman: The American Presidents Series: The 33rd President, 1945-1953 / Robert Dallek. – New York: Henry Holt and Company. – 185 p.
37. Underhill R. FDR and Harry: Unparalleled Lives / Robert Underhill. – Westport, Connecticut: Greenwood Publishing Group, 1996 – 232 p.
38. Katznelson I. Fear Itself: The New Deal and the Origins of Our Time / Ira Katznelson. – New York: Liveright Publishing, 2013. – 706 p.
39. Goulden J. C. The Best Years: 1945-1950 / J. C. Goulden. – New York: Atheneum, 1976. – 468 p.
40. Perrett G. Days of Sadness, Years of Triumph: The American People 1939-1945 / Geoffrey Perrett. – Madison: University of Wisconsin Press, 1985. – 512 p.
41. Manchester W. The Glory and The Dream: A Narrative History of America, 1932-1972 / W. Manchester. – Boston: Little, Brown and Co, 1974. – 1397 p.
42. Weir M. The Politics of Social Policy in the United States / Margaret Weir, Ann Shola Orloff, Theda Skocpol. – Princeton: Princeton University Press, 1988. – 480 p.
43. Skocpol T. Social Policy in the United States: Future Possibilities in Historical Perspective / Theda Skocpol. – Princeton: Princeton University Press, 1995. – 326 p.
44. Amenta E. Bold Relief: Institutional Politics and the Origins of Modern American Social Policy / Edwin Amenta. – Princeton: Princeton University Press, 2000. – 320 p.
45. Hacker J. S. The Divided Welfare State: The Battle Over Public and Private Social Benefits in the United States / Jacob S. Hacker. – Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 466 p.
46. Howard C. The Welfare State Nobody Knows: Debunking Myths about U.S. Social Policy / Christopher Howard. – Princeton: Princeton University Press, 2008. – 280 p.